

Pandemi Fırsatçılığı Mülteci İşçi Ölümelerini Görünmez Kılıyor

Ercüment Akdeniz

Emek Partisi Genel Başkanı, Gazeteci-Yazar

Dünya genelinde her 113 kişiden biri yurtlarını terk ederek güvenli bir bölgeye geçiş yapabilmek için yollara düşmüş durumda. Türkiye ise çatışma ve siyasi belirsizlik ortamlarının sürdüğü, Suriye, Afganistan, Filistin, Irak, İran, Afrika ve Kafkasyadan gelen mülteci ve göçmenlerin Avrupa'ya geçiş noktasında bulunuyor. Pandemi, sömürü, küresel iklim değişikliği, kuraklık, açlık ve savaş politikaları göçleri daha kitlesel hale getirdi. Bütün bu melanetlere emperyalist/kapitalist politikalar neden oluyor.

Mülteciler, ölümü göze alarak güvende olacaklarına inandıkları Avrupa ülkelerine geçiş yapmayı sürdürüyor. Ancak AB'nin şiddeti arttırarak devam ettiği "güvenlik politikaları"ndan dolayı milyonlarca mülteci ve göçmen Türkiye'ye sıkışmış durumda. Ege ve Akdenizde ölümlerin durması için harekete geçmeyen hükümetler, zor durumda olan mültecileri insan kaçakçılarına mahkûm ediyor. Devletler, ölümleri değil mültecileri engellemek için savaş yürütüyor.

Suriye savaşı ve göçünün 10. yılında Türkiye, mülteci işçilerin görünmez emeği üzerinden ucuz emek cenneti haline geldi. Kayıtdışı, güvencesiz ve ucuza çalıştırma Türkiye burjuvazinin rutini hale getirildi. Pandemi koşullarında "çarklar durmasın" diye işçi ve emekçileri ölümüne çalıştıran sermaye iktidarı mülteci işçi ölümlerini gözlerden kaçırmaya devam ediyor. Çoğunluğu çocuk işçilerden oluşan yaklaşık 1.5 milyon mülteci işçi hala kayıt dışı çalıştırılıyor. Göçmen ve mülteci işçilerin sigortasız çalıştırılmasından ötürü pandemi koşullarında sağlık hizmetlerine erişim giderek zorlaşırken işyerlerinde korona virüse yakalanan mülteci işçiler, "açlıktan ölmekle koronadan ölmek" ikilemine sıkıştırıldı. Mültecilerin sosyal güvencesi olmadığı için, çalışmadığı günlerde işsizlik ödeneği gibi haklar gündem bile olmuyor.

Mülteci ve göçmen işçiler hem sağlığa, maske ve hijyen malzemelere yeterince erişemiyor hem de iyi beslenemedikleri ve barındıkları yerler insani olmadığı için salgın karşısında korunmasız hale geliyorlar. Çalıştıkları yerlerde hala Türkiyeli işçilerden daha düşük ücretler alıyor ve genellikle daha tehlikeli işlere sürülüyorlar. Çalışma izinleri yok sayıldığı için şikâyet etseler bile sonuç alama-

dıklarını düşünüyor, sınır dışı edilme korkusuyla çoğu zaman sessiz kalıyorlar.

İSG 2019 yılı raporuna göre 6 senede 506 mülteci işçi hayatını kaybetti. 2013 yılından bu yana mülteci işçi ölümlerinin artan bir grafikte seyrettiği görülüyor. 2013'te 22 göçmen/mülteci işçi (toplam işçi ölümleri içinde yüzde 2) 2014'te 53 göçmen/mülteci işçi (yüzde 3) 2015'te 67 göçmen/mülteci işçi (yüzde 4) 2016'da 96 göçmen/mülteci işçi (yüzde 5) 2017'de 88 göçmen/mülteci işçi (yüzde 4) 2018'de 110 göçmen/mülteci işçi (yüzde 6) ve 2019'da 112 göçmen/mülteci işçi (yüzde 7) iş cinayetlerinde can verdi. 2019'da ölen işçilerin 40'ı Suriyeli, 36'sı Afganistanlı, 6'sı İranlı, 6'sı Özbekistanlı, 6'sı Ukraynalı, 4'ü Rusyalı, 3'ü Azerbaycanlı, 2'si Gürcistanlı, 1'i Bulgaristanlı, 1'i Çekyalı, 1'i İtalyalı, 1'i Kolombiyalı ve 1'i de Polonyalı. Bu veri, Afganistanlı işçi ölümlerinin son dönemde Suriyeli işçilere yaklaştığını da gösteriyor.

Aynı rapora göre; ölümler sırasıyla tarım, inşaat, belediye/genel işler, gemi/tersane, tekstil/deri, ağaç/kâğıt, kimya, konaklama/eğlence, gıda, metal, taşımacılık, madencilik, basın ve ticaret işkollarında meydana geldi. En çok ölüm nedeni ise patlama/yanma, zehirlenme/boğulma, trafik/servis kazası, ezilme/göçük ve yüksekten düşmeler. Ölenlerin 10'u çocuk işçi ve 16'sı ise kadın işçi. Ölümler en çok Ankara, İstanbul ve Kocaeli'nde yaşandı yani sanayi havzalarında. 16 Ocak'ta Ankara Altındağ'da 5 Suriyeli işçi, 29 Mart'ta Ankara Altındağ'da 7 Afganistanlı işçi, 6 Haziran'da Kocaeli Çayırovada 5 Suriyeli işçi ve 22 Haziran'da İstanbul Büyükçekmece'de

2'si Afganistanlı 1'i İranlı, 1'i Özbekistanlı 4 işçi işyerlerinde yanarak yaşamlarını yitirdiler. Bu vakalar iş cinayetlerinde toplu mülteci kırımlarının da bir ifadesi. Ölen 112 işçinin 20'sinin kimlik bilgisi ise bilinmiyor! Pandemi döneminde mülteci işçi ölümleri, hastalık ve yaralanmalar artarken; bütün bu vakalar daha da görünmez hale geldi. Çünkü devletin sahada ciddi bir denetimi yok ve mülteciler kendi kaderlerine terk edilmiş durumda.

Pandeminin ortaya çıktığı 2020 yılında İSG Meclisi 101 mülteci/göçmen işçi ölümünü tespit edebildi. Bu işçilerin 48'i Suriyeli, 28'i Afganistanlı, 5'i Türkmenistanlı, 4'ü Gürcistanlı, 4'ü Özbekistanlı; 2'ser olmak üzere Azerbaycanlı, İranlı, Rusyalı ve Ukraynalı ve son olarak 1'er işçi olmak üzere Bulgaristanlı, Iraklı, Nepalli ve Pakistanlıydı. Ne var ki korona virüs nedeniyle yaşanan ölümler bu verilerde neredeyse hiç yok!

Korona virüs salgını sebebiyle bu yıl üretime ara veren işletmelerin sayısı binleri buldu. Mülteci ve göçmen işçilerin yoğunlukla çalıştığı tekstil, kundura, inşaat, tarım gibi işkolları da bu krizden etkilendi. Kayıtdışı çalışan mülteci işçiler pandemi dönemi verilen desteklerden yararlanamadı. Yüzbinlerce mülteci ve göçmen işçi, aileleriyle birlikte açlığa ve ölüme terk edildi. Geri dönüşüm işçisi Muhammed'in şu sözleri yaşananların bir özeti gibi: "Pandemi döneminde tamamen unutulduk. Kimse nasıl olduğumuzu nasıl geçindiğimizi sormadı. Bize iki tercih sunuldu 'ya açlıktan öleceksiniz ya da hastalık kapacaksınız'. Çöplerde bazen maske ve eldiven atıkları ile karşılaşyoruz

ama koronaya yakalanmayı göze alarak çöplerden ekmeğimizi çıkarmaya devam edeceğiz. Koronadan ölmeme şansımız var ama çıkmasak aklıktan öleceğiz. Bizim başka geçim kaynağımız da yok. Aylardır kirayı ödeyemiyoruz. Tek derdim çocuklarıma yiyecek bir şey götürebilmek. Daha önce belediye günlük yemek veriyordu, şimdi o da kesildi. Mülteci derneği sadece bir paket gıda kolisi verdi". (*)

2020 yılında Covid-19 salgını işçi ölümlerinin yüzde 31'ini oluşturarak, ölüm nedenleri arasında ilk sıraya yükseldi. Buna rağmen yerli ve mülteci işçiler için Covid-19 meslek hastalığı sayılmadı. İşçilere ve işçi ailelerine tazminat yolu sermaye lehine kapatıldı.

2018 yılından itibaren Afganistanlı işçiler kitlesel olarak Türkiye işçi sınıfına dahil olmaya başladılar. Türkiye'nin "Afgan Çoban" ihtiyacı iktidar partisi tarafından dahi dile getirilerek "Ülkede çobanlık yapacak kimse bulamıyoruz" propagandasıyla binlerce Afgan çoban kayıt dışı istihdam edildi. Gelinek'te toplam göçmen ölümleri içinde yüzde 30'luk ölüm oranıyla Afgan işçiler Suriyeli işçilerle birlikte en çok ölen kümeye sahipler.

Türkiye'de gerçekleşen iş cinayetlerinde ölen mülteci işçilerin büyük çoğunluğu 35 yaş altında. 2013-2019 yılları arasında en az 72 mülteci çocuk işçi hayatını kaybetti. Türkiyeli işçilerin iş cinayeti oranı kadın işçilerde yüzde 7 iken mülteci kadın işçilerde bu oran yüzde 15'e çıktı. Taciz ve tecavüz, işyerlerinde uğradıkları mobbing sonrası oluşan intiharlar ise bu orana dahil değil!

Adana'da pandemi nedeniyle uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları kapsamında çalışmak zorunda olmasına rağmen çalışma izni bulunmayan Ali El Hemdan'ın polisi görünce korkup kaçmasından dolayı öldürülmesi 20 yaş altı genç ve çocuk işçilerin ülkemizde nasıl bir korkuyla yaşadığını gözler önüne serdi.

Pandemi döneminde hastanelerin yoğun bakım ünitelerinde çalışmak üzere göçmen bakıcı borsasının kurulması 2020'de yaşanan bir başka büyük skandalıdır. İnternet üzerinden açık pazarlanan çoğu kadın göçmen işçiler, yasal ve yasa dışı özel istidam büroları tarafından sağlık baronlarına kiralanmaya devam ediyorlar.

Salgın döneminde Karadeniz'de çay toplamak üzere yola çıkan ve sınır kapısına takılan 40 bin Gürcistanlı mevsimlik işçi açlık tehlikesi yaşadı. Açığı gidermek için harekete geçen simsarlar Afrikalı göçmenleri Rize'nin çay bahçelerinde çalıştırmaya başladılar!

Geçici koruma kapsamında olan Suriyeli mültecilerden farklı olarak herhangi bir kaydı bulunmayan diğer ülkelerden göçmen işçiler, pandemi döneminde Türkiye'de sıkışıp kaldı. Pasaportları şebekelerin elinde rehin olan ya da yakalandıkları an sınır dışı edilecek göçmenler en ağır sömürü biçimlerine çaresiz sessiz kalmak zorunda kaldılar. Bu dönemde hastalanarak hayatını kaybeden göçmenlerin cenazeleri ülkenin farklı yerlerinde bulunan kimsesizler mezarlığına defnedildi. Göçmenlerin kendi arasında dayanışma varsa tabutlar ya da cenaze torbaları memleketlerine gönderilebilirdi! Devletler mülteci cenazelerine bile sahip çıkmadı. Göçmenlerin dirisi kadar ölüsü de

patronlar için dertsiz, tasasız, tazminatsız kar unsuru haline getirildi.

2020 yılında mülteci işçilere yönelik ırkçı saldırılar yeniden tavan yaptı. Özellikle yaz ve sonbahar aylarında gerçekleşen silahlı, bıçaklı, taşlı, sopalı saldırılarda çoğu Suriyeli 10'a yakın mülteci katledildi. Elbette bunlar sadece basında haber olanlar. Dava süreçlerinde ailelere baskı yapıldı ya da kan parası teklif edilerek şikayetlerin önü alınmaya çalışıldı.

27 Haziran 2020'de Van gölünde batan bir balıkçı teknesinde en az 61 göçmen hayatını kaybetti. Bu insanlar Türkiye ve Avrupada çalışmak üzere yollara düşen, göçmen tacirlerinin elinde hayatları son bulan emekçilerdi. Göç rotasının son yıllarda Van'a kayması, sermayenin göçmen emeği transferi ihtiyacının bir sonucu olarak toplu göçmen ölümlerine kapı araladı. Yazın Van gölünde kışın sınır boylarında donarak ölen mülteci vakaları çoğaldı.

Sonuç olarak göçmen emeğini ekonomik krizin can simidi olarak gören patronlar ve sermaye iktidarı, pandemi şartlarında bu amansız sömürüye tam gaz devam ettiler. İşçi sağlığı ve iş güvenliği tedbirlerini salgın döneminde tasarruf yapacak ilk maddelerden biri olarak gören burjuvalar, toplu işçi ölümlerinden en az zararla kurtulmak için kayıt dışı göçmen emeğine başvurmaya devam ediyorlar. Bu ahlaksız stratejiyi bozmak; işçi sınıfının, yerli ve göçmen ayrımını bir kenara bırakarak el ele vermesine ve ortak mücadelesine bağlı.

*Deri Tekstil ve Kundura İşçileri Derneği – "Pandemide Mülteci İşçi Olmak" başlıklı rapordan.

